Informacje podstawowe

Nazwa przedmiotu	Biologia populacji historycznych
Prowadzący	dr Justyna Marchewka-Długońska
Wydział	Wydział Biologii i Nauk o Środowisku
Kierunek	Biologia
Poziom studiów	Licencjackie
Profil studiów	Ogólnoakademicki
Forma studiów	Stacjonarne
Moduł specjalnościowy / ścieżka	-
Dyscyplina naukowa	Nauki biologiczne
Przedmiot obowiązuje od roku akademickiego	2022/23
Rok studiów	II / III
Semestr	IV/VI
Język wykładowy	Polski
Status przedmiotu	Do wyboru
Odniesienie do kierunkowych efektów uczenia się	Wykład: BI1_W03, BI1_W04 Ćwiczenia: BI1_U01, BI1_U06, BI1_K04
Rodzaj zajęć	Wykład, ćwiczenia
Liczba godzin	Wkład: 30h Ćwiczenia: 30h
Liczba ECTS	Wkład: 2 ECTS Ćwiczenia: 2 ECTS
Wymagania wstępne	Zaliczony kurs Anatomia funkcjonalna człowieka.
Opis i cele przedmiotu	Wykład ma na celu zaznajomienie studentów z podstawowymi zagadnieniami z zakresu biologii człowieka w kontekście historycznym, a także zaprezentowanie podstawowych metod badawczych wykorzystywanych w rekonstrukcji osteobografii, zarówno w kontekście jednostkowym, jak i populacyjnym. Ćwiczenia mają na celu praktyczne zastosowanie metod rekonstrukcji osteobiografii. W czasie ćwiczeń studenci wykonują podstawowe analizy antropologiczne na materiale szkieletowym pochodzącym z trzech rodzajów obiektów (grobów inhumacyjnych, ciałopalnych i ossuariów).

Prawa autorskie do sylabusa przysługują UKSW. Sylabus może być wykorzystywany jedynie dla celów związanych z kształceniem na studiach odbywających się w UKSW, korzystanie z niego w innych celach wymaga zgody UKSW.

Treści programowe

	Temat/blok zajęć: Wykład	Liczba godzin
1.	W 1.Typy pochówków, późne oznaki śmierci, archeotanatologia i jej wykorzystanie w interpretacji antropologicznej	2
2.	W 2. Osteobiografia, związek między rodzajem pochówku a jakością rekonstruowanego profilu biologicznego i historią życia, urazy ante, peri i post mortem	2
3.	W 3. Omówienie okresów historycznych i występujących w nich form pochówków na terenie Europy Środkowej. Trudności w rekonstrukcji warunków życia w omawianych okresach historycznych.	2
4.	W 4-5. Paleopatologia: typy zmian patologicznych rejestrowanych na materiale szkieletowym i zachowanych tkankach miękkich. Zastosowanie paleoradiologii w identyfikacji schorzeń. Paleoepidemiologia i związek występowania paleopatologii z warunkami życia, I i II przejście epidemiczne	4
5.	W 6-7. Ocena wieku w chwili śmierci na szkieletach osób dorosłych i dzieci	4
6.	W 8-9. Ocena płci w oparciu o materiały szkieletowe (u osób dorosłych i dzieci)	4
7.	W 10. Metody rekonstrukcji przyżyciowej wysokości ciała, metody szacowanie przyżyciowej masy ciała	2
8.	W 11. Badanie materiału szkieletowego z ossuariów. Zasady szacowania Minimal Number of Indyviduals.	2
9.	W 12-13. Paleodemografia: konstruowanie tablic wymieralności i ich parametrów, interpretacja wyników w odniesieniu do warunków życia	4
10.	W 14-15. Zastosowanie analiz laboratoryjnych w rekonstrukcji warunków życia populacji historycznych. Rekonstrukcja diety w oparciu o izotopy C i N, rekonstrukcja migracji – izotop Sr. Paleogenetyka i jej zastosowanie w badaniach populacyjnych i wykrywaniu schorzeń.	4
	Łącznie godzin:	30

	Temat/blok zajęć: Ćwiczenia w formie laboratoryjnej	Liczba godzin
1.	C1-2. Anatomia prawidłowa szkieletu osiowego i klatki piersiowej, identyfikacja fragmentów kości tej części szkieletu na materiale osteologicznym, ocena z której strony pochodzi identyfikowany element	4
2.	C3-4. Anatomia prawidłowa kończyny górnej i dolnej identyfikacja fragmentów kości tej części szkieletu na materiale osteologicznym, ocena z której strony pochodzi identyfikowany element	4

Prawa autorskie do sylabusa przysługują UKSW. Sylabus może być wykorzystywany jedynie dla celów związanych z kształceniem na studiach odbywających się w UKSW, korzystanie z niego w innych celach wymaga zgody UKSW.

3.	C 5-7. Analiza pochówku inhumacyjnego; ocena wieku w chwili śmierci i płci, dobieranie metod w zależności od stanu zachowania materiału szkieletowego, rekonstrukcja przyżyciowej wysokości ciała, rejestracja paleopatologii, odtwarzanie osteobiografii zmarłego	6
4.	C 8-10. Analiza pochówku ciałopalnego, identyfikacja zachowanych elementów szkieletu, ocena wieku w chwili śmierci i płci w oparciu o zidentyfikowane elementy szkieletu. Odtworzenie osteobiografii zmarłego.	6
5.	C 11. Analiza materiału szkieletowego z grobów wtórnych – ossuariów, szacowanie Minimalnej liczby zmarłych (MNI)).	2
6.	C 12-13. Paleodemografia - konstrukcja tablic wymieralności i interpretacja otrzymanych wyników.	4
7.	C 14.Interpretacja wyników analiz chemicznych w kontekście populacyjnym w oparciu o dane literaturowe.	2
8.	C15. Kolokwium zaliczeniowe	2
	Łącznie godzin:	30

Opis przedmiotowych efektów uczenia się i sposoby ich weryfikacji

Symbol efektu	**<u>Kierunkowe</u> efekty uczenia się** *(zgodne z programem na BIPUKSW)* ***Absolwent…*** *(zna i rozumie/potrafi/jest gotów)*	**Opis <u>przedmiotowych</u> efektów uczenia się** *Student...* *(wyłącznie czasownikami operacyjnymi - czynności, które da się zweryfikować, mierzalne; w nawiasie należy podać numery tematów zajęć, które realizują dany efekt)* ***Student…***	**Sposoby weryfikacji efektów uczenia się** *(np.: kolokwium pisemne, egzamin ustny, egzamin pisemny, sprawozdanie, prezentacja na zajęciach, raport, projekt indywidualny, grupowy..)*
BI1_W03	Absolwent zna i rozumie problematykę z różnych działów biologii oraz z zakresu matematyki, fizyki i chemii niezbędną dla zrozumienia podstawowych zjawisk i procesów przyrodniczych	1. Student rozróżnia typy pochówków i objaśnia w jaki sposób determinują one odtwarzaną osteobiografię (W1-2) 2. Student objaśnia związki między periodyzacją a rodzajem obrządku funeralnego (W3) 3. Student definiuje podstawowe parametry tablic wymieralności i objaśnia je (W12-13)	Egzamin pisemny

Prawa autorskie do sylabusa przysługują UKSW. Sylabus może być wykorzystywany jedynie dla celów związanych z kształceniem na studiach odbywających się w UKSW, korzystanie z niego w innych celach wymaga zgody UKSW.

BI1_W04	Absolwent zna i rozumie terminologię biologiczną oraz ma znajomość rozwoju biologii i stosowanych w niej metod badawczych	1. Student klasyfikuje paleopatologie i wskazuje ich etiologię (W 4-5) 2. Student wymienia i omawia metody oceny płci i wieku w chwili śmierci oraz metody rekonstrukcji przyżyciowej wysokości ciała i szacowania MNI (W6-11) 3. Student omawia podstawowe metody laboratoryjne wykorzystywane w bioarcheologii, ocenia ich użyteczność w zależności od kontekstu badań (W14-15)	Egzamin pisemny
BI1_U01	Absolwent potrafi zastosować podstawowe techniki i narzędzia badawcze biologii, przeprowadzać obserwacje oraz wykonać w terenie lub laboratorium pomiary fizyczne, biologiczne i chemiczne	1. Student potrafi zidentyfikować elementy anatomiczne zachowanego materiału szkieletowego (C1-C15) 2. Student potrafi zastosować podstawowe metody oceny wieku w chwili śmierci i płci, a także zrekonstruować przyżyciową wysokość ciała w oparciu o materiał inhumacyjny, ciałopalny i pochodzący z grobów wtórnych (C5-11)	Kolokwium zaliczeniowe, raport zawierający wyniki opracowania antropologicznego
BI1_U06	Absolwent potrafi komunikować się z otoczeniem z użyciem specjalistycznej terminologii, wykorzystać język naukowy w dyskusjach na tematy biologiczne	1. Student przelicza i analizuje wyniki w tablicach wymieralności stosując przy tym fachową terminologię (C 12-13) 2. Student interpretuje wyniki badań izotopowych wykorzystując przy tym terminologię z zakresu bioarcheologii i osteologii (C14-15)	Kolokwium zaliczeniowe, raport zawierający wyniki opracowania antropologicznego
BI1_K04	Absolwent jest gotów do wypełniania zobowiązań społecznych, współorganizowania działalności na rzecz środowiska społecznego, odpowiedniego określenia priorytetów służących	1. Student wykazuje odpowiedzialność za opracowywany materiał badawczy (szczątki kostne pochodzenia ludzkiego) (C1-C11)	Praca z materiałem kostnym w grupach, raport zawierający wyniki opracowania antropologicznego

Prawa autorskie do sylabusa przysługują UKSW. Sylabus może być wykorzystywany jedynie dla celów związanych z kształceniem na studiach odbywających się w UKSW, korzystanie z niego w innych celach wymaga zgody UKSW.

	realizacji określonego przez siebie lub innych zadania	2. Student jest zorientowany na przeprowadzenie jak najrzetelniejszej analizy antropologicznej w oparciu o badany materiał (C5-C11)	

Metody dydaktyczne

(*dostosowane do przedmiotowych efektów uczenia się*)

Wykład: wykład dyskusyjny na podstawie prezentacji, filmy edukacyjne
Ćwiczenia: ćwiczenia praktyczne, mające na celu zapoznanie studentów z podstawowymi metodami badawczymi wykorzystywanymi w czasie wykonywania analiz antropologicznych szczątków kostnych podejmowanych z różnych typów pochówków. Pomoce naukowe: tutoriale i schematy przygotowane przez prowadzącego zajęcia

Opis nakładu pracy studenta w ECTS

Wykład

Kontakt z prowadzącym	Aktywność	Liczba godzin	Razem liczba godzin / ECTS
bezpośredni	udział w zajęciach	30	32/1,28
	udział w zaliczeniach poza zajęciami	2	
	udział w konsultacjach	0	
praca własna	przygotowanie do zajęć *(czytanie, praca pisemna, tłumaczenie, ...)*	0	18/0,72
	przygotowanie do zaliczenia *(np. czytanie, prezentacja, projekt, ...)*	18	

Ćwiczenia

Kontakt z prowadzącym	Aktywność	Liczba godzin	Razem liczba godzin / ECTS
bezpośredni	udział w zajęciach	30	30/1,2
	udział w zaliczeniach poza zajęciami	0	
	udział w konsultacjach	0	
praca własna	przygotowanie do zajęć *(czytanie, praca pisemna, tłumaczenie, ...)*	10	20/0,8
	przygotowanie do zaliczenia *(np. czytanie, prezentacja, projekt, ...)*	10	

Prawa autorskie do sylabusa przysługują UKSW. Sylabus może być wykorzystywany jedynie dla celów związanych z kształceniem na studiach odbywających się w UKSW, korzystanie z niego w innych celach wymaga zgody UKSW.

Kryteria oceny końcowej

(Opis składowych oceny końcowej zajęć, rozkład procentowy lub punktowy, informacja o dopuszczalnej liczbie nieobecności, inne kryteria)

1. Wykład
   - egzamin pisemny: test jednokrotnego i wielokrotnego wyboru
   - do egzaminu mogą przystąpić osoby posiadające pozytywną ocenę z ćwiczeń
   - student może uczestniczyć w konsultacjach przed egzaminem

   Punktacja egzaminu:
   100–94% - 5
   93–88% - 4,5
   87–80% - 4
   79–70% - 3,5
   69–60% - 3
   59 i mniej – 2

2. Ćwiczenia

- kolokwium zaliczeniowe – test jednokrotnego wyboru (40 do 50 pytań)
- raport z analizy antropologicznej każdego z analizowanych pochówków (brak któregoś z raportów oznacza, że student otrzymuje za niego 0 pkt)

Ocenie podlegać będą:

a. poprawność opisu stanu zachowania materiału szkieletowego (0-5 pkt)
b. poprawność doboru stosowanych metod oceny wieku w chwili śmierci i płci (0-5 pkt)
c. poprawność opisu paleopatologicznego (0-3 pkt)
d. poprawność interpretacji (0-2 pkt)

Ocena końcowa będzie wyliczana na podstawie sumy punktów jakie uzyskał student na kolokwium zaliczeniowym i ze złożonych raportów, a następnie przeliczana zgodnie z klasyfikacją ocen:

91-100% - 5
81-90% - 4,5
71-80 – 4
61-70% - 3,5
51-60% - 3
< 51% – 2

- obecność na ćwiczeniach obowiązkowa
- student może uczestniczyć w konsultacjach przed kolokwium końcowym i przed złożeniem raportów.

Efekty uczenia się w zakresie wiedzy:
3,0 - Student w bardzo ograniczonym stopniu: rozróżnia typy pochówków i objaśnia w jaki sposób determinują one odtwarzaną osteobiografię; objaśnia związki między periodyzacją a rodzajem obrządku funeralnego; definiuje podstawowe parametry tablic wymieralności i objaśnia je; klasyfikuje paleopatologie i wskazuje ich etiologię; wymienia i omawia metody oceny płci i wieku w chwili śmierci oraz metody rekonstrukcji przyżyciowej wysokości ciała

Prawa autorskie do sylabusa przysługują UKSW. Sylabus może być wykorzystywany jedynie dla celów związanych z kształceniem na studiach odbywających się w UKSW, korzystanie z niego w innych celach wymaga zgody UKSW.

i szacowania MNI; omawia podstawowe metody laboratoryjne wykorzystywane w bioarcheologii, ocenia ich użyteczność w zależności od kontekstu badań
4,0 - Student na dobrym poziomie: rozróżnia typy pochówków i objaśnia w jaki sposób determinują one odtwarzaną osteobiografię; objaśnia związki między periodyzacją a rodzajem obrządku funeralnego; definiuje podstawowe parametry tablic wymieralności i objaśnia je; klasyfikuje paleopatologie i wskazuje ich etiologię; wymienia i omawia metody oceny płci i wieku w chwili śmierci oraz metody rekonstrukcji przyżyciowej wysokości ciała i szacowania MNI; omawia podstawowe metody laboratoryjne wykorzystywane w bioarcheologii, ocenia ich użyteczność w zależności od kontekstu badań
5,0 - Student bardzo dobrze: rozróżnia typy pochówków i objaśnia w jaki sposób determinują one odtwarzaną osteobiografię; objaśnia związki między periodyzacją a rodzajem obrządku funeralnego; definiuje podstawowe parametry tablic wymieralności i objaśnia je; klasyfikuje paleopatologie i wskazuje ich etiologię; wymienia i omawia metody oceny płci i wieku w chwili śmierci oraz metody rekonstrukcji przyżyciowej wysokości ciała i szacowania MNI; omawia podstawowe metody laboratoryjne wykorzystywane w bioarcheologii, ocenia ich użyteczność w zależności od kontekstu badań

Brana jest pod uwagę średnia dla efektów przedmiotowych w zakresie wiedzy.

Efekty uczenia się w zakresie umiejętności:
3,0 - Student w bardzo ograniczonym stopniu: identyfikuje elementy anatomiczne zachowanego materiału szkieletowego; stosuje podstawowe metody oceny wieku w chwili śmierci i płci, a także zrekonstruuje przyżyciową wysokość ciała w oparciu o materiał inhumacyjny, ciałopalny i pochodzący z grobów wtórnych; przelicza i analizuje wyniki w tablicach wymieralności stosując przy tym fachową terminologię; interpretuje wyniki badań izotopowych wykorzystując przy tym terminologię z zakresu bioarcheologii i osteologii
4,0 - Student na dobrym poziomie: identyfikuje elementy anatomiczne zachowanego materiału szkieletowego; stosuje podstawowe metody oceny wieku w chwili śmierci i płci, a także zrekonstruuje przyżyciową wysokość ciała w oparciu o materiał inhumacyjny, ciałopalny i pochodzący z grobów wtórnych; przelicza i analizuje wyniki w tablicach wymieralności stosując przy tym fachową terminologię; interpretuje wyniki badań izotopowych wykorzystując przy tym terminologię z zakresu bioarcheologii i osteologii
5,0 - Student bardzo dobrze: identyfikuje elementy anatomiczne zachowanego materiału szkieletowego; stosuje podstawowe metody oceny wieku w chwili śmierci i płci, a także zrekonstruuje przyżyciową wysokość ciała w oparciu o materiał inhumacyjny, ciałopalny i pochodzący z grobów wtórnych; przelicza i analizuje wyniki w tablicach wymieralności stosując przy tym fachową terminologię; interpretuje wyniki badań izotopowych wykorzystując przy tym terminologię z zakresu bioarcheologii i osteologii

Brana jest pod uwagę średnia dla efektów przedmiotowych w zakresie umiejętności

Efekty uczenia się w zakresie kompetencji:
3,0 - Student w bardzo ograniczonym stopniu: wykazuje odpowiedzialność za opracowywany materiał badawczy (szczątki kostne pochodzenia ludzkiego); jest zorientowany na przeprowadzenie jak najrzetelniejszej analizy antropologicznej w oparciu o badany materiał
4,0 - Student na dobrym poziomie: wykazuje odpowiedzialność za opracowywany materiał badawczy (szczątki kostne pochodzenia ludzkiego); jest zorientowany na przeprowadzenie jak najrzetelniejszej analizy antropologicznej w oparciu o badany materiał

Prawa autorskie do sylabusa przysługują UKSW. Sylabus może być wykorzystywany jedynie dla celów związanych z kształceniem na studiach odbywających się w UKSW, korzystanie z niego w innych celach wymaga zgody UKSW.

5,0 - Student bardzo dobrze: wykazuje odpowiedzialność za opracowywany materiał badawczy (szczątki kostne pochodzenia ludzkiego); jest zorientowany na przeprowadzenie jak najrzetelniejszej analizy antropologicznej w oparciu o badany materiał Brana jest pod uwagę średnia dla efektów przedmiotowych w zakresie kompetencji Ocena połówkowa 3,5 jest wystawiana w przypadku pełnego zaliczenia EFEKTÓW UCZENIA SIĘ na ocenę 3.0, ale student nie przyswoił w pełni EFEKTÓW UCZENIA SIĘ na ocenę 4.0 . Ocena połówkowa 4,5 jest wystawiana w przypadku pełnego zaliczenia EFEKTÓW UCZENIA SIĘ na ocenę 4.0, ale student nie przyswoił w pełni EFEKTÓW UCZENIA SIĘ na ocenę 5.0

Literatura obowiązkowa

1.	Baker et al., The Osteology of Infants and Children, 2005.
2.	Buikstra & Ubelaker (red.), Standards for Data Collection, 1994.

Literatura uzupełniająca

1.	Cox & May (red.), Human Osteology, 2000.
2.	Hillson, Teeth, 1986; Dental Anthropology, 1996.
3.	Krogman & Iscan, The Human Skeleton in Forensic Medicine, 1986.
4.	Larsen, Bioarchaeology, 1997.
5.	Gowland & Knusel (red.), Social Archaeology of Funerary Remains, 2006.
6.	Mays, The Archaeology of Human Bones, 1998.
7.	Ortner, Pathological Conditions in Human Skeletal Remains, 2003.
8.	Roberts & Manchester, The Archaeology of Disease, 2005.
9.	Saunders & Katzenberg (red.), Biological Anthropology of the Human Skeleton, 2008.
10.	White & Folkens, Human Osteology, 1999.
11.	Mrożek K., Marchewka J., Borowska B., Budnik A. 2023. Prevalence and distribution of ossification of the ligamenta flava in a 16th-18th century skeletal population sample from Poland. Int J Paleopathol.

*** lista rodzajów zajęć**

- ćwiczenia (audytoryjne, translatoryjne, terenowe, warsztatowe, projektowe)
- ćwiczenia laboratoryjne, komputerowe
- lektorat języka obcego nowożytnego/starożytnego
- wykład kierunkowy
- wykład monograficzny lub konwersatorium monograficzne

Prawa autorskie do sylabusa przysługują UKSW. Sylabus może być wykorzystywany jedynie dla celów związanych z kształceniem na studiach odbywających się w UKSW, korzystanie z niego w innych celach wymaga zgody UKSW.

- seminarium dyplomowe
  (sem. magisterskie, licencjackie lub inżynierskie, na którym student pod kierunkiem opiekuna pracy przygotowuje pracę dyplomową, wykorzystując metody adekwatne do realizowanej tematyki badawczej)
- pracownia dyplomowa (programistyczna, chemiczna, fizyczna, biologiczna, inżynierska)
  (zajęcia laboratoryjne, na których student pod kierunkiem opiekuna pracy przygotowuje pracę dyplomową wykorzystując metody adekwatne do realizowanej tematyki badawczej)

Prawa autorskie do sylabusa przysługują UKSW. Sylabus może być wykorzystywany jedynie dla celów związanych z kształceniem na studiach odbywających się w UKSW, korzystanie z niego w innych celach wymaga zgody UKSW.